

1 Zer da biriketako minbizia?

Biriketako minbizia sortzen da biriketako ohiko zelulak anormal bilakatu eta kontrolik gabe hazten direnean (behar baino gehiago ugaitzen direnean). Tumore horiek hazten direnean, biriketatik hurbil eta urrun dauden organoak inbaditzeko gaitasuna izaten dute (urruneko organoak inbaditzen dituztenean, metastasi esaten zaio). Biriketako zenbait minbizi-mota daude. Batzuk beste batzuk baino askoz ere azkarrago hazten dira. European eta Estatu Batuetan, biriketako minbizia heriotza-kausa nagusia da gizon eta emakumeetan.

Biriketako zenbait minbizi-mota daude, eta bakoitza modu batera hazi eta barreiatzen da eta modu batera tratatzen da. Tratamendua jartzeko, halaber, estadia edo minbizia zein aurreratuta dagoen aintzat hartzen da. Tratamenduak kimioterapia, erradioterapia eta kirurgia izan ditzake.

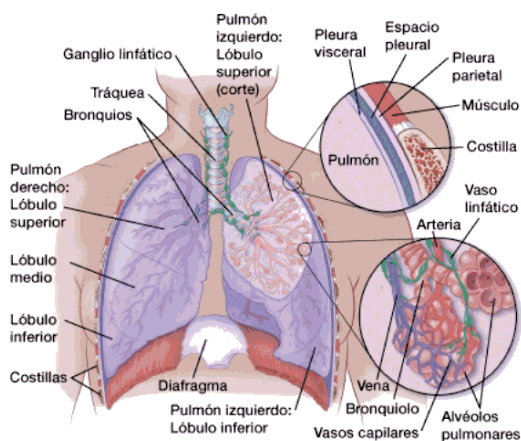
Nola funtzionatzen dute birikek?

Birikak bi organo dira, belakien antzekoak, eta toraxean daude. Eskuineko birika *lobulu* izeneko hiru zatitan banatzen da. Ezkerreko birikak, ordea, bi lobulu baino ez ditu. Ezkerreko birika txikiagoa da, bihotzak gorputzaren alde horretan espazio gehiago behar duelako.

Arnasa hartzean, airea sudurretik edo ahotik doa eta trakeara iristen da. Trakea bronkio izeneko bi tututan banatzen da, eta horiek biriketaraino zabaltzen dira eta bronkio txikiagoetan banatzen dira. Horiek bronkiolo izeneko adar txikiagoak eratzeko banatzen dira. Bronkioloen amaieran, *albeolo* izeneko aire-zaku txikiak daude.

Albeoloek arnastutako airearen oxigenoa xurgatzen dute eta odolera daramate eta, horrela, odoleko karbono dioxidoa nahasten da. Karbono dioxidoa gorputzetik kanporatzen da arnasa egitean. Oxigenoa hartzea eta karbono dioxidoa askatzea dira biriketako eginkizun nagusiak.

Biriketako minbizi gehienak bronkioak, bronkioloak eta albeoloak estaltzen dituzten zeluletan hasten dira.

Pleura izeneko estaldura-geruza batek birikak inguratzen ditu. Pleurak birikak babesten ditu eta atzera eta aurrera egiten laguntzen die, toraxaren hormaren kontra, arnasketan zabaldu eta uzkuratzen diren bitartean.

Biriken azpian, kupula itxurako muskulu mehe batek, *diafragmak*, toraxa eta abdomena banatzen ditu. Arnasa hartzen duzunean, diafragma gora eta behera mugitzen da, eta, horrela, airea sartzen eta irteten da biriketarik.

Biriketako minbizi-motak

Biriketako minbizietan bi mota nagusi daude:

- Biriketako zelula ez-txikien minbizia (BZETM); ohikoena da.
- Biriketako zelula txikien minbizia (BZTM); kasu guztien % 20 inguru.

Minbizia bi motatakoa bada, zelula handiko/zelula txikiko minbizi mistoa esaten zaio.

Minbizia gorputzeko beste leku batean hasi eta biriketara zabaldu bada, birikera zabalduetako minbizi metastasikoa esaten zaio.

Biriketako minbizi ez-mikrozitikoaren motak

Biriketako minbizi ez-mikrozitikoaren hiru azpimota daude, eta horiek biriketako zelulen zenbait motetatik sortzen dira. Hala ere, "biriketako minbizi ez-mikrozitiko" terminoa ematen zaie, tratamenduaren metodoa eta pronostikoa, sarritan, berdinak direlako.

Adenokartzinoma: biriketako minbizien % 40 inguru adenokartzinoma da. Minbizi horiek baldintza arruntetan mukia bezalako substantziak jariatuko lituzketen zelulen bertsio heldugabeak dituzte jatorri. Biriketako minbizi-mota hori, batez ere, erretzen duten edo erre izan duten pertsonetan gertatzen da, baina erretzen ez duten pertsonetan ere gehien detektatu den biriketako minbizi-mota da. Minbizi hori ohikoagoa da emakumeetan gizonetan baino. Biriketako beste minbizi-mota batzuekin erkatuta, ohikoagoa da gazteetan gertatzea.

Oro har, adenokartzinoma biriken kanpoko aldeetan dago. Baina biriketako beste minbizi-mota batzuk baino geldoago hazten da eta zabaldu aurretik aurkitzeko aukera gehiago dago, pazientearen arabera.

Zelula ezkatadunen kartzinoma (epidermoidea): biriketako minbizi guztien % 25 eta % 30 bitartean, gutxi gorabehera, zelula ezkatadunen kartzinoma da. Minbizi horiek zelula ezkatadunen bertsio heldugabeak dituzte jatorrian; horiek arnasbideen barnealdea estaltzen duten zelula lauak dira. Sarritan, tabakismoaren aurrekariekin dute zerikusia eta biriken erdigunean kokatzen dira, arnasbide nagusi batetik hurbil (bronkioa).

Zelula handien kartzinoma (ez-diferentziatua): biriketako minbizien % 10 eta % 15 bitartean, gutxi gorabehera, mota honetako da. Minbizia birikaren edozein aldetan

ager daiteke, eta arin hazi eta zabaltzen da; ondorioz, tratatzea zailagoa izan daiteke. Zelula handien kartzinomaren azpimota bat, *zelula handien kartzinoma neuroendokrino* izenez ezagutzen dena, azkar hazten den minbizia da, eta biriketako minbizi mikrozitikoaren oso antzekoa da.

Beste azpimota batzuk: biriketako minbizi ez-mikrozitikoko beste azpimota batzuk ez dira hain ohikoak, besteak beste, kartzinoma adenozkataduna eta kartzinoma sarkomatoidea.